

در سوریه پس از جنگ، ایران راهبرد هوشمندانه‌ای را در دستورکار خود قرار داد و توانست چندین قرارداد تجاری با دمشق امضا کند

حضور اقتصادی ایران بیخ گوش صهیونیست‌ها

سید مهدی طالبی

روزنامه‌نگار

نفس‌های جنگ در سوریه به‌شماره افتاده است و تروریست‌های وابسته به ترکیه، دیگر رمق چندانی برای مبارزه ندارند. برخلاف سال‌های ابتدایی پس از ۲۰۱۱ که بیشتر سوریه در آتش جنگ می‌سوخت، اکنون در بیشتر مناطق کشور، ارتش سوریه، آرامش نسبی را حکمفرما کرده است. تروریست‌ها که سودای سقوط حکومت بشار اسد را داشتند، یا از بین رفتند و یا به‌جای تسلط بر سوریه، در یک استان محدود شده‌اند و با حمایت دوپینگی رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه به حیات خود ادامه می‌دهند. سوریه رهایی از دام پرخطر بنیادگرایی را مدیون جمهوری اسلامی ایران است. اگر ایران به‌عنوان نخستین کشور در برابر تروریست‌ها، از دولت قانونی سوریه حمایت نکرده و با هوشمندی، پای بازیگری همچون روسیه را به دمشق باز نمی‌کرد، نه‌تنها سوریه که عراق نیز سقوط می‌کرد و شاید ایران هنوز درگیر مبارزه با تروریست‌ها در داخل کشور بود. باوجود این، در چند ماه اخیر، از این بازیگر مؤثر و فعال سوریه، کمتر خبری رسانه‌ای می‌شود و در کمتر مذاکراتی حضور دارد. این باعث شده تا صهیونیست‌ها و رسانه‌های غربی مدعی تضعیف حضور ایران در سوریه در دوران پس از نابودی تروریست‌ها شوند و بگویند که ایران، هیچ نقشی در سوریه پس از جنگ نداشته و نخواهد داشت. ایران چه در سال‌های ابتدایی جنگ سوریه و چه اکنون سعی کرده جز در مواقع لزوم، اطلاعاتی منتشر نکند. نمونه این راهبرد، در فیلمی که اخیرا در شبکه‌های اجتماعی دست‌به‌دست می‌شود، قابل مشاهده است. در این ویدئوی کوتاه، سپاه پاسداران به فرماندهی ارتش آمریکا نفوذ کرده و از دید دوربین پهباد آمریکایی-که احتمالا در سوریه است-در حال رصد تحرکات داعش است. اما در میانه این رصد، پهباد به‌دلیل نقص فنی سقوط می‌کند. نظامیان آمریکا، پهباد دوم را برای نابودی پهباد نخست به منطقه اعزام می‌کنند، اما سپاه در پهباد دوم هم نفوذ کرده و از دوربین این پهباد، همه رخدادها در منطقه یادش می‌کند. باوجود این به‌راستی پهباد ایران در سوریه بساچنگ چیست؟ آیا تهران با شکست داعش و تروریست‌ها از میدان سوریه اخراج شده است؟ پاسخ این سوالات را در این گزارش بخوانید.

ایران سوریه را ترک کرده است؟

ایران نخستین کشوری بود که پس از ظهور تروریست‌ها در سوریه، به کمک دولت قانونی این کشور شتافت. حمایت‌های مالی و تسلیحاتی سوریه‌ای عرب حاشیه خلیج فارس و غربی‌ها به تروریست‌ها، آنقدر زیاد بود که ارتش سکولار سوریه تاب مقاومت در برابر تروریست‌های داعش را نداشت؛ شهرها یک‌به‌یک سقوط می‌کردند و تا آموزش مناسب به نیروهای سوری، معلوم نبود در دست دولت خاکی باقی خواهد ماند یا خیر. ایران در تمام این شرایط در سوریه ایستاد و کمک‌های مستشاری به ارتش سوریه داد و پس از چندسال توانست سرعت پیشروی تروریست‌ها را کند و متوقف و درنهایت آنها را آواره بیابان‌ها کند. حالا با اتمام درگیری‌ها در بسیاری از مناطق سوریه هانند درعا، حمص و حلب که محورهای اصلی جنگ سوریه بودند، در روشنی از ایران، نیروهای مقاومت وابسته و مستشاران نظامی اش نیست. واقعیت این است که اکنون درگیری‌های سوریه به‌طور خاص به ادلب محدود شده است. شرق و شمال‌شرق این کشور گرچه در دست کردهاست، اما دولت سوریه با مدارا با این گروه وارد درگیری نظامی شدید نشده است. در محور ادلب، تروریست‌ها از نیروهای خارجی زیادی بهره می‌گیرند، اما به‌دلیل ماهیت سوریه-سوری بودن برخی از درگیری‌ها در این منطقه، مستشاران ایرانی و نیروهای مقاومت بنابر یک سنت قدیمی در درگیری‌های دوطرف سوری مشارکت نمی‌کنند. جنگ در ادلب برعهده نیروهای ارتش سوریه با پشتیبانی هوایی و لجستیکی روسیه است. نیروهای مقاومت نیز در برخی محورهای ادلب به‌عنوان خط‌شکن در عملیات‌های پیچیده آن برای گره‌ششایی از کار ارتش سوریه حضور دارند. از آنچه گفته شد، مشخص می‌شود جنگ سوریه در بسیاری از مناطق که پیش‌تر شاهد شدیدترین درگیری‌ها بودند، به اتمام رسیده و در دیگر جبهه‌ها نیز با مصالحه همراه شده است. در محور باقیمانده ادلب نیز ارتش سوریه بار اصلی را بردوش دارد. در چنین وضعیتی قاعدتا استقرار بی‌دلیل نیروهای مقاومت یا حضور مستشاران نظامی ایران در مناطق پاکسازی شده، تنها آنها را در معرض ترورهای دوره‌ای تروریست‌ها قرار می‌دهد. در هفته‌های گذشته تروریست‌ها در محور جنوب مانند درعا و محور مرکزی حمص که مدت‌هاست پاکسازی شده‌اند، با انجام چند عملیات انتقام‌جویانه ده‌ها نفر از سربازان و نیروهای امنیتی سوریه را به شهادت رساندند. درصورت استقرار بی‌دلیل نیروهای مقاومت در این مناطق، آنها نیز مورد چنین حملات کوری قرار می‌گرفتند، بدون آنکه از اساس نیازی به حضور آنها در منطقه باشد. مقامات صهیونیست بدون درک راهبرد ایران در استفاده از نیروها، مدعی حضور ضعیف ایران در سوریه شدند، این درحالی است که عاموس یادلین، مدیر موسسه مطالعاتی INSS و رئیس سابق اطلاعات ارتش رژیم

صهیونیستی در گفت‌وگو با رسانه‌ها گفته است برخلاف برخی گزارش‌ها، ایرانی‌ها درحال ترک سوریه نیستند. من این را باور نمی‌کنم. ایران همیشه خود را تطبیق می‌دهد. در زمان‌های مختلفی، ما دیده‌ایم که ایران نیروهای بیشتر یا کمتر و متفاوتی در سوریه به‌دلیل شرایط متفاوت داشت. نیروهای مقاومت، یگان‌های زنده ارتش سوریه به‌همراه مستشاران ایرانی هم‌اکنون در محورهای محدود ولی بسیار خاص متمرکز شده‌اند؛ محورهایی مانند حلب در شمال و بوکمال در شرق سوریه که منطقه‌ای مرزی در کنار عراق است. تمرکز نیروهای مقاومت در این مناطق نیز برای بازگرداندن حاکمیت ارتش سوریه و مراقبت بیشتر از آنهاست، به این دلیل که حلب و البوکمال ارتش راهبردی داشته و از دست رفتن آنها می‌تواند ضربات سختی به دولت سوریه وارد کند.

چرا ایران در برخی مذاکرات حضور ندارد؟

اینکه ایران در صحنه میدانی سوریه به‌دلیل مصالحی حضور پررنگ ندارد، قابل قبول است، اما چرا تهران در مذاکرات پیرامون موضوع سوریه نیز حضور ندارد؟ مشخص است؛ در بسیاری از نشست‌ها درباره آینده سوریه، غرب از ابتدا مخالف حضور ایران بوده و در سال‌های بعد نیز برخی اختلافات، باعث حضورنداشتن ایران در برخی نشست‌ها بوده است. اما درکنار این مسائل، تهران حتی در ابتکارهای آستانه در آنجایی که کار به تصمیم‌گیری به‌جای مردم سوریه و نه تسهیل امور این کشور کشیده، ترجیح داده پشت میز بنشیند. تهران شاید گاهی برای درگیر نشدن روس‌ها با ترک‌ها، میانجیگری کرده، اما جایی که آنها پس از آتش‌بس به‌دنبال تصمیم‌گیری به‌جای دمشق و مردم سوریه بوده‌اند، تهران حاضر به حضور در مذاکره نشده است. به‌عبارت بهتر، می‌توان گفت این تهران است که به مذاکرات اعتبار می‌دهد، چرا که سایر بازیگران، عملا در صحنه میدانی قدرتی نداشته و ندارند. به‌عنوان نمونه، ترکیه کشور حامی تروریست‌ها با ۱۰ سال حمایت از انواع تروریست‌ها، اکنون میدان بازیگری اش از کل سوریه، به بخشی از یک استان محدود شده است. روس‌ها هم که توان تثبیت زمین را در سوریه ندارند، اما ایران علاوه‌بر توان تثبیت در زمین، متحد استراتژیک دمشق نیز به‌شمار می‌رود. درواقع می‌توان گفت باتوجه به ظرفیت‌های ایران، این تهران است که به مذاکرات اعتبار می‌بخشد و به‌همین دلیل تهران در هر مذاکره‌ای حضور پیدا نمی‌کند.

تحلیل رسانه‌های غربی از نگاه روس‌ها به ایران در سوریه

در برخی از تحلیل‌های رسانه‌های غربی مطالبی درباره توطئه روسیه علیه ایران در سوریه وجود دارد. مطالبی مانند آنکه مسکو قصد دارد با هماهنگی واشنگتن-تل‌آویو-ریاض-آنکارا، ضمن فشارهایی به تهران این دولت را از سوریه اخراج کند. برخی از بحث‌ها به‌قولی دارای یک «عصای موسی» هستند که به‌سرعت نتیجه را مشخص می‌کند. اگر تهران تا یک‌ساعت دیگر سوریه را ترک کند، روسیه تا چند هفته، ماه یا با اغماض سال می‌تواند در سوریه بماند؟ پاسخ این سوال روشن‌کننده وضعیت در سوریه است. روسیه به‌عنوان یک پشتیبان هوایی وارد سوریه شد تا کمکی باشد بر پیشروی‌های زمینی ارتش سوریه در برابر ده‌ها گروه مسلحی که با صدها هزار تروریست آموزش دیده‌اند. این گروه‌ها اکنون تاحد زیادی تضعیف شده‌اند، اما هسته‌های خاموش آن می‌توانند همان‌طور که در سال ۲۰۱۱ خود را یک‌ساله از همه‌جای دنیا به سوریه رساندند، بار دیگر خود را بازیابی و تقویت کنند. قطعا ترکیه، رژیم صهیونیستی و آمریکا بی‌دلیل روسیه را در سوریه به‌حساب نخواهند آورد، مگر آنکه بتواند در برابرشان مقاومت کند. این گروه هیچ دلیلی برای تحمل

جهان‌شهر

مسکو در سوریه ندارد، حتی اگر روسیه خود را کشوری دوست نشان دهد. حضور روسیه در سوریه معلول علتی است که وجود ایران در سوریه آن را ایجاد کرده است. درست است که روس‌ها سابقه طولانی حضور در سوریه را دارند، اما سابقه دیرینه هیچ‌گاه باعث تضمین ادامه حضور نمی‌شود. همان‌گونه که روس‌ها، دو سال پس از آغاز درگیری داخلی سوریه، جرات حمایت از دمشق را و در سال ۲۰۱۵ شجاعت حضور نظامی در این کشور را پیدا کردند، درحالی‌که جنگ از سال ۲۰۱۱ آغاز شده بود. سوریه دارای قدرت نظامی و ایدئولوژیک برای درگیر شدن با گروه‌های تکفیری حاضر در بیابان‌های سوریه و عراق نیست. تجربه جارو شدن واحدهای خلیی روی خوش نشان نداده است. این موضوعی است که دو هفته پیش خبرگزاری بلومبرگ به آن پرداخت. این رسانه با اشاره به بحران در روابط روسیه با سوریه نوشت که «پنج سال پس از دخالت نظامی روسیه در سوریه، به نظر می‌رسد اوضاع و احوال این کشور آن‌گونه که پوتین در نظر دارد، پیش نمی‌رود، زیرا به‌رغم حاکم شدن آرامش شکننده بر جبهه‌های متعدد در سوریه، شرکت‌های روسی نتوانسته‌اند عملیات بازسازی در سوریه را آغاز کنند.»
شخصیت‌های نزدیک به پوتین در گفت‌وگو با بلومبرگ اذعان کردند که پوتین به‌شدت از بشار اسد عصبانی است.

آیا آمریکا به روسیه امتیاز خواهد داد؟

آمریکا در ابتدای بحران سوریه، حضوری آشکار در این کشور و حتی پشتیبانی علنی از تروریست‌ها نداشت. این وظیفه برعهده متحدان آن مانند عربستان، امارات، قطر و ترکیه بود. به‌مرور زمان، نقش آمریکا در عرصه میدانی پررنگ‌تر نیز شد، اما با وجود حضور آمریکا در نشست‌هایی با موضوع بحران سوریه، واشنگتن هیچ‌گاه خود را طرف اصلی بازی مطرح نکرد. واشنگتن در ظاهر کاری به ابتکار ایران-روسیه-ترکیه ندارد و همچنین در ابتکار روسیه-ترکیه-فرانسه-آلمان نیز حضوری پیدا نمی‌کند. ترکیه پیش‌برنده سیاست‌های آمریکا در سوریه است. اگر آمریکا بخواهد به‌صورت مستقیم خود را بازیگر اصلی و عیان نشان دهد، ناگزیر خواهد بود با امتیازخواهی طرف مقابل مواجه شود. اگر به‌جای مذاکرات ترکیه-روسیه قرار بود خود آمریکا مستقیما روبه‌روی روس‌ها بنشیند، طبیعی بود با درخواست آنها برای لغو تحریم‌های مختلف علیه مسکو روبه‌رو شود، اما حالا آنکارا سیاست‌های واشنگتن را در سوریه پیش می‌برد و پوتین هر امتیازی می‌خواهد مجبور است از اردوغان بگیرد. امتیازاتی درحد افزایش واردات گاز از روسیه یا مواردی از این دست. واشنگتن نمی‌خواهد امتیازی بدهد، بلکه می‌خواهد با هزینه دیگران منافعی را به دست آورد. تلاش‌های مسکو برای مذاکرات مستقیم با واشنگتن به بن‌بست خورده و حالا این کشور می‌خواهد برای رسیدن به امتیاز روی برگه‌های بزرگ‌تری قمار کند. صبر چیزی است که روس‌ها آن را از دست داده و با خرج پی‌درپی کارت‌های مهم‌شان به‌دنبال نابودی آنها هستند.

در اقتصاد سوریه، ایران کجاست؟

با شکست داعش در سوریه و تصرف دوباره بیشتر قلمروی این کشور به دست نیروهای دولت سوریه، دمشق یک گام به سمت بازگرداندن کشور به وضع سابق برمی‌دارد و به‌تدریج وارد دوران بازسازی می‌شود. اگر در دوران جنگ، حامیان سوریه کمتر از تعداد انگشت‌های یک دست بودند، در دوران بازسازی، چندین کشور و چندصد شرکت آماده رقابت برای تصاحب قرارداد‌های هنگفت مالی هستند. در بین این کشورهای دارای فناوری‌های پیشرفته و شرکت‌های چندملیتی، آیا فرصتی هم به ایران خواهد رسید تا در بازسازی سوریه نقش ایفا کند یا اینکه دولت اسد، پس از نجات، متحد اصلی خود را فراموش می‌کند؟ پاسخ به این سوال

اسد در دمشق می‌تواند گران‌ترین هزینه‌ها را برای مسکو داشته باشد. مسکو خود شاهد سقوط جمهوری‌های شوروی توسط طرفداران غرب و فرار سریع متحدان خود از معرکه بوده است. این درحالی است که اسد در شرایط بغرنج جهان عرب و فرار و شکست حکام مختلف کشورهای عربی مانند محمد مرسی، حسنی مبارک، بن‌علی، منصور هادی و… توانست قدرت را در دستان خود با شجاعت حفظ کند. حالا تنها با وجهه‌ای عربی شناخته نمی‌شود، بلکه به‌دلیل مقاومت و شجاعت خود وجوهی دیگر نیز پیدا کرده که می‌تواند شاخصه‌ای برای نفوذ حکومت سوریه باشد. شاید به همین دلیل باشدکه بشار اسد، برای حضور آنها در اقتصاد سوریه، خیلی روی خوش نشان نداده است. این موضوعی است که دو هفته پیش خبرگزاری بلومبرگ به آن پرداخت. این رسانه با اشاره به بحران در روابط روسیه با سوریه نوشت که «پنج سال پس از دخالت نظامی روسیه در سوریه، به نظر می‌رسد اوضاع و احوال این کشور آن‌گونه که پوتین در نظر دارد، پیش نمی‌رود، زیرا به‌رغم حاکم شدن آرامش شکننده بر جبهه‌های متعدد در سوریه، شرکت‌های روسی نتوانسته‌اند عملیات بازسازی در سوریه را آغاز کنند.»
شخصیت‌های نزدیک به پوتین در گفت‌وگو با بلومبرگ اذعان کردند که پوتین به‌شدت از بشار اسد عصبانی است.

خیلی پیچیده نیست و روند طی شده در سه سال گذشته به‌خوبی نشان می‌دهد که آیا دمشق با وجود تلاش‌های آمریکا و رژیم صهیونیستی، همچنان خواهان حضور ایران در دمشق است یا خیر؟

صادرات نفت و اکتشافات

تازه‌ترین قراردادی که بین ایران و سوریه نهایی شده، اکتشاف نفت در بلوک شماره ۱۲ البوکمال در حومه شرقی دیرالزور است. این خبر را علی غانم، وزیر نفت سوریه در جلسه کمیته امور اقتصادی و انرژی مجلس خلق این کشور داده و گفته که «با ورود شرکت‌های ایرانی به صنعت نفت سوریه شاهد افزایش حفاری‌ها، اکتشافات، تولید، توسعه و بهبود بازده میدان‌های نفت و گازی این کشور خواهیم بود.»
سوریه روزانه به ۱۴۶ هزار بشکه نفت خام نیاز دارد که درحال حاضر ظرفیت تولید آن تنها ۲۴ هزار بشکه در روز است و طرف سوری پیش‌بینی کرده است تا پایان سال این ظرفیت به ۹۰ هزار بشکه در روز برسد. به این ترتیب سوریه با کمبود تامین روزانه ۱۲۲ هزار بشکه‌ای روبه‌رو است. بخش عمده‌ای از این نفت، در شرایط تحریم نفتی ایران، از ایران تامین می‌شود. آن‌طور که رسانه‌های غربی به نقل از شرکت‌های دریایی نفتکش‌ها خبر می‌دهند، در هفته‌های اخیر صادرات نفت ایران به سوریه افزایش چشمگیری داشته است. هفته‌نامه «بررسی اقتصادی خاورمیانه» با استناد به آمارهای وب‌سایت تانکر ترکز گزارش داده که ایران در ماه جاری میلادی ۶/۸ میلیون بشکه نفت راهی سوریه کرده که معادل حدود ۲۳۰ هزار بشکه در روز است.

برق

ایران در ساخت نیروگاه‌های تولید برق نیز در سوریه قرارداد‌هایی به دست آورده است. مهرماه سال گذشته رضا اردکانیان، وزیر نیرو اعلام کرد که شرکت مینا موفق به دریافت یک قرارداد ۵۴۰ مگاواتی برای ساختن نیروگاه گازی تولید برق در شهر ساحلی لاذقیه شده است. به گزارش ایرنا، هزینه ساخت این نیروگاه که ۳۴‌ماه طول می‌کشد، ۴۱۱ میلیون یورو برآورد شده است. یک ماه بعد، راشاتودی گزارش داد که تهران و دمشق در یک نمایشگاه بزرگ برق قراردادی مقدمه‌امتی درمورد بازسازی شبکه برق سوریه امضا کرده‌اند. طبق این قرارداد، شبکه برق ویران شده سوریه بازسازی و چندواحد تولید برق دیگر هم ساخته خواهد شد که شامل واحدهای خورشیدی و بادی می‌شوند. به‌علاوه، تولید تجهیزات برقی ایران هم در سوریه متمرکز خواهد شد.

مخابرات

اوایل سال ۲۰۱۶ میلادی، عماد خمیس، نخست‌وزیر سوریه در سفر به تهران اعلام کرد که سومین جواز تلفن موبایل در این کشور، به یک کنسرسیوم ایرانی با شرکت گروه «توسعه اقتصاد مبین» داده شده است. سال ۲۰۱۰ میلادی گروه «توسعه اقتصاد مبین» در مناقصه‌ای برای دریافت این مجوز شرکت کرده بود، ولی به‌دلیل ناتوانی از رقابت با شرکت فرانسوی «اورانژ» و شرکت اماراتی «اتصالات»، کنار گذاشته شد. حالا ما به‌دلیل اولویت دادن به متحدان، این قرارداد به ایران رسیده است. چند ماه قبل، در بهمن ۹۸ هم یک شرکت دانش‌بنیان ایرانی موفق به انعقاد بزرگ‌ترین قرارداد کشور سوریه در زمینه تجهیزات و خدمات مهندسی تامین انرژی مخابراتی شد. براساس این قرارداد قرار است در ۹ مرکز اصلی سوریه شامل شهرهای دمشق، حمص، حماه، لاذقیه و حلب، جایگزینی و انتقال بار برای تامین انرژی صورت گیرد.

از بندر لاذقیه تا ساخت‌وساز

یکی از قرارداد‌های مهم ایران در سوریه، واگذاری بندر لاذقیه به تهران است. مطابق گزارش‌ها توافق نهایی بر سر اداره این بندر در سفر بشار اسد به تهران در اسفند ۹۷ انجام شد. این بندر درحالی‌به ایران واگذار می‌شود که اداره بسیاری از شرکت‌ها و بنادر در سوریه از گذشته در اختیار شرکت‌های خارجی بوده است. با در اختیار گرفتن این بندر ایران برای نخستین‌بار به آب‌های مدیترانه دسترسی خواهد داشت و به‌راحتی می‌تواند به بازارهای کشورهای اروپایی و آفریقایی دسترسی داشته باشد. در کنار این بندر، ایران با سوریه بر سر ساخت حدود ۳۰ هزار واحد مسکونی در سوریه توافقات اولیه داشته است. آن‌طور که گفته شده، بخش دولتی ایران هیچ سرمایه‌گذاری در این طرح نمی‌کند و فقط بخش خصوصی ایران وارد این پروژه خواهد شد. علاوه‌بر این قرارداد‌ها، گفته شده معادن فسفات در منطقه الشرقیه در نزدیکی شهر تاریخی پالمیرا به مدت ۹۹ سال به ایران واگذار شده است. سازمان زمین‌شناسی ایران نیز قرار است در کشور سوریه دو پروژه اجرا کند؛ یکی در زمینه اکتشاف معادن فسفات و دیگری بررسی مخاطرات سواحل دریایی این کشور تا در زمان بازسازی سوریه، با در نظر گرفتن این مخاطرات، زیرساخت‌های جدید احداث شود. این بخشی از قرارداد‌هایی است که رسانه‌ای شده و مشخص نیست در سایر مسائل و ازجمله مسائل نظامی چه توافقاتی بین دوطرف انجام شده است. این توافقات نشان می‌دهد برخلاف آنچه برخی مقامات صهیونیستی و رسانه‌های غربی می‌گویند، ایران در سوریه پس از جنگ نه‌تنها ضعیف‌تر نشده که به‌نوعی با توسعه فعالیت‌های اقتصادی درحال استحکام‌ریشه‌های خود در نزدیکی آب‌های مدیترانه و مرز فلسطین اشغالی است.